

ALGIMANTAS KATILIUS

LIETUVOS VIENUOLIJŲ DALYVAVIMAS 1863–1864 M. SUKILIME

Įvadas. Katalikų vienuolijų istorija Lietuvoje siekia pačius seniausius Lietuvos krikščioninimo laikus. Per ilgus savo veiklos metus Lietuvoje veikę vienuolynai paliko gilius pėdsakus ne tik tautos dvasiniame gyvenime, bet ir švietimo, kultūros, net ekonomikos srityse. Natūralus vienuolynų egzistavimas buvo pažeistas XIX amžiuje.

Tyrimo objektas – Lietuvoje veikusių vienuolijų vienuolių dalyvavimas 1863–1864 metų sukilime. Sakydami Lietuvos, turime galvoje, kad tyrinėjama Vilniaus, Žemaičių (Telšių) ir Seinų (Augustavo) vyskupijose veikusių vienuolynų įsitraukimas į sukilimą.

Apie Lietuvoje buvusių vienuolynų vienuolių dalyvavimą 1863–1864 m. sukilime vienu ar kitu aspektu yra rašyta istorinėje literatūroje. Iš tokių autorių galima paminėti Joną Totoraitį¹, Juozą Vaišnora², Kostą R. Jurgėlą³, Piotrą Pavelą Gacha⁴, Vitoldą Jemielity⁵, Janą Kosmova-

¹ Jonas Totoraitis, MIC, *Marijampolės kunigų marijonų vienuolynas*, Marijampolė: „Šešupės“ knygyno spaustuvė, 1924, 65 p.; *idem*, *Sūduvos Suvalkijos istorija*, Kaunas: „Spindulio“ b-vės spaustuvė (Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos filosofijos fakulteto leidinys), 1938, p. 448–455; *idem*, *Sūduvos Suvalkijos istorija. Antrasis leidimas*, d. 1, Marijampolė: Piko valanda, 2003, p. 468–474.

² Juozas Vaišnora, MIC, „1863 m. sukilimas ir dvasiškija“, *Aidai*, 1975, Nr. 7, p. 318–324, Nr. 8, p. 357–361; *idem*, „1863 metų sukilimas Suvalkijoje“, *Tautos praeitis*, 1965, t. 2, kn. 2(6), p. 107–122.

³ Kostas R. Jurgėla, *Lietuvos sukilimas 1862–1864 metais. Sukilimo šimtmečio sukakčiai pagerbti*, Boston, Mass., 1970.

⁴ Piotr Paweł Gach, *Struktury i działalność duszpasterska zakonów męskich na ziemiach dawniej Rzeczypospolitej i Śląska w latach 1773–1914*, Lublin: Wydawnictwo KUL, 1999, p. 83–113.

⁵ Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania w XIX wieku“, in: *Rocznik Białostocki*, Warszawa, 1993, t. 18, p. 153; *idem*, „Księża

ki⁶. Duomenų apie nuteistus dvasininkus (tarp jų vienuolius) pateikė Marianas Radvanas⁷ ir kiti autoriai⁸.

Šio straipsnio tikslas – pažvelgti į sukilimo įvykius nagrinėjant pavienių vienuolių išitraukimą į sukilimą: kiek jų dalyvavo sukilime; kaip jie dalyvavo sukilimo veiksmuose; kokie kaltinimai buvo pateikiami jiems už dalyvavimą sukilime ir kokios bausmės buvo skiriamos. Taip pat labai svarbu nustatyti, ar adekvati buvo Rusijos imperijos valdžios reakcija (vienuolių naikinimas) į atskirų vienuolių dalyvavimą 1863–1864 m. sukilimo veiksmuose.

Vienuolių dalyvavimo sukilime kiekybiniai rodikliai. Norint kalbėti apie vienuolių dalyvavimo 1863–1864 m. sukilimo veiksmuose kiekybinius rodiklius, iš pradžių reikia aptarti, kokia buvo bendra vienuolių padėtis Lietuvoje sukilimo išvakarėse. Todėl čia aptarsime statistinius duomenis apie vienuolijas, vienuolynus ir vienuolius.

1862–1863 m. Vilniaus, Žemaičių (Telšių) ir Seinų (Augustavo) vyskupijose iš viso veikė dvylika vyrų vienuolių ir devynios moterų vienuolijos. Toliau 1 ir 2 lentelėje pateikiame duomenis pagal vyskupijas apie vyrų ir moterų vienuolių bei vienuolynų skaičių.

Vilniaus vyskupijoje veikė septynios vyrų vienuolijos ir dvylika vienuolynų, Žemaičių (Telšių) vyskupijoje – penkios vienuolijos ir dešimt vienuolynų, o Seinų (Augustavo) vyskupijoje – septynios vienuolijos ir devyni vienuolynai⁹. Daugiausia vienuolynų turėjo bernardinai. Vilniaus

diecezji augustowskiej, czyli sejneńskiej, ukarani za udział w powstaniu styczniowym“, in: *Roczniki teologiczno-kanoniczne*, 1975, t. 12, zeszyt 4, p. 118–119.

⁶ Jan Kosmowski, MIC, *Marianie w latach 1787–1864*, (Studia Marianorum 7), Warszawa–Lublin: Wydawnictwo Księży Marianów, 2004, p. 255–263.

⁷ Marian Radwan, „Rejestr duchownych katolickich na zesłaniu w Rosji w XIX wieku według Departamentu Wyznań Obcych carskiego MSW“, in: *Epilog styczniowej insurekcji 1863 roku*, red. Eugeniusz Niebelski, Lublin: Wydawnictwo KUL, 2006, p. 237–298.

⁸ Andrzej Matusiewicz, „Uczestnicy powstania styczniowego pozostający pod aresztem w Suwałkach w 2. poł. 1864 r.“, in: *Powstanie styczniowe 1863–1864. Walka i uczestnicy. Reresje i wygnanie. Historiografia i tradycja*, Kielce: Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, 2005, p. 71.

⁹ Pagal P. P. Gacho duomenis 1864 m. Vilniaus vyskupijoje buvo 7 vyrų vienuolijos ir 10 vienuolynų, Žemaičių (Telšių) vyskupijoje 4 vienuolijos ir 9 vienuolynai, o Seinų (Augustavo) vyskupijoje 6 vienuolijos (bernardinai ir reformatai traktuojami kaip viena vienuolinė bendruomenė) ir 9 vienuolynai. Plg. Piotr Paweł Gach, *Struktury i działalność duszpasterska zakonów..*, p. 85, 99.

vyskupijoje bernardinai buvo įsikūrę Vilniuje ir Slanime, Žemaičių (Telšių) vyskupijoje – Dotnuvoje, Kretingoje, Tytuvėnuose ir Troškėnuose, Seinų (Augustavo) vyskupijoje – Tykocine. Antroje vietoje ėjo dominikonai, kurie buvo įsikūrę Astrave, Paparčiuose, Trakuose (Vilniaus vyskupija) ir Palėvenėje, Raseiniuose, Žemaičių Kalvarijoje (Žemaičių vyskupija). Po keturis vienuolynus turėjo karmelitai ir marijonai. Karmelitų vienuolynai veikė šiose vietose: Vilniuje, Svyrių parapijoje (Vilniaus vyskupija), Kolainiuose (Žemaičių vyskupija) ir Vonsoše (Seinų vyskupija). Marijonų vienuolynai: Rasnoje (Vilniaus vyskupija) ir trys vienuolynai Seinų vyskupijoje: Marijampolėje, Miroslave ir Igliaukoje. Tris vienuolynus turėjo pranciškonai konventualai: Vilniuje bei Gardine (Vilniaus vyskupija) ir Staviskuose (Seinų vyskupija). Kitos vienuolijos turėjo po vieną vienuolyną: Kauno augustinų vienuolynas, Lomžos kapucinų vienuolynas, Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčios Laterano reguliariųjų kanauninkų vienuolynas, Tykocino misionierių vienuolynas, Smalėnų reformatų vienuolynas, Vilniaus Antakalnio trinitorių vienuolynas ir rokitai, įsikūrę Kęstaičiuose.

1 lentelė. Lietuvos vyrų vienuolijos ir vienuolynai 1862–1863 m.*

Eil. Nr.	Vienuolija	Vilniaus vyskupija	Žemaičių (Telšių) vyskupija	Seinų (Augustavo) vyskupija	Iš viso
1	Augustinai	–	1	–	1
2	Bernardinai (pranciškonai observantai)	2	4	1	7
3	Dominikonai	3	3	–	6
4	Kapucinai	–	–	1	1
5	Karmelitai	2	1	1	4
6	Laterano reguliarieji kanauninkai	1	–	–	1
7	Marijonai	1	–	3	4
8	Misionieriai	–	–	1	1
9	Reformatai	–	–	1	1
10	Rokitai	–	1	–	1
11	Pranci konai konventualai	2	–	1	3
12	Trinitoriai	1	–	–	1
	Iš viso	12	10	9	31

* Šaltiniai: Directorium divini officii recitandi sacrique peragendi ... ad usum fratrum ordinis Eremitarum S.P. Augustini pro Anno Domini 1863, Kaunae: Typis A. Szwama, 1863; Directorium Horarum Canoniarum et Missarum Juxta Rubricas Novissimas Breviarium et Missalis Romano-Seraphici, ad usum Fratrum Minorum De Observantia, et Monialium

Tertii Ordinis S.P.N. Francisci in Dioecesis: Mohileviensi, Vilnensi, Telsensi, Miscensi, Żytomiriensi et Tiraspoliensi Degentium pro Anno Domini Communi 1863. Editum, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1862; Directorium Divini Officii Recitandi Missaeque Celebrandae Juxta Ritum Sacri Ordinis Fratrum Praedicatorum Dioecessano Conformatum pro Provincia Lithvaniae et Russiae in Annum 1863. Editum, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1862; Directorium Divini Officii Recitandi Missarumque Celebrandarum. Juxta Rubricas Breviarii et Missalis Ordinis Fratrum B.V.D. Genitricis Mariae De Monte Carmelo. A. Reg. O. In Annum Dni 1863 V. S. Dispositum, Vilnae: Typis A. Marcinowski, 1862; Directorium divini officii et missarum pro ecclesiis canonicorum regularium lateranensium in annum bissexilem ... conscriptum. In Annum Domini, Vilnae: Typis L. Dworzec, 1862; Directorium Divini Officii Recitandi Missarumque Celebrandarum ad Usum Fratrum Ordinis Minorum S. P. Francisci. Conventualium in Imperio Rossico Existentium. Pro Anno Domini 1863, Vilnae: Typis A. Marcinowski, 1862; Directorium Horarum Canoniarum et missarum juxta rubricas breviarii et missalis Romani ac decreta S.R.C. ad usum ff. ord. sss. Trinitatis provinciae s. Joachim conscriptum. Pro Anno Domini 1863, Vilnae: A. Marcinowski, 1862; Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863; Duomenys apie Vilniaus vyskupijos vyrų ir moterų vienuolynus, 1862 07 01–1863 07 01, – LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2176.

2 lentelė. Lietuvos moterų vienuolijos ir vienuolynai 1862–1863 m.*

Eil. Nr.	Vienuolija	Vilniaus vyskupija	Žemaičių (Telšių) vyskupija	Seinų (Augustavo) vyskupija	Iš viso
1	Benediktinės	1	2	1	4
2	Bernardinės	3	1	–	4
3	Brigietės	1	–	–	1
4	Gailestingosios seserys	4	1	–	5
5	Karmelitės	1	–	–	1
6	Kotrynietės	–	1	–	1
7	Marijavitės	1	–	–	1
8	Pranciškonės	1	–	–	1
9	Vizitietės	1	–	–	1
	Iš viso	13	5	1	19

*Šaltiniai: Directorium Horarum Canoniarum et Missarum Juxta Rubricas Novissimas Breviarii Et Missalis Romano-Seraphici, ad usum Fratrum Minorum De Observantia, Et Monialium Tertii Ordinis S.P.N. Francisci in Dioecesis: Mohileviensi, Vilnensi, Telsensi, Miscensi, Żytomiriensi et Tiraspoliensi Degentium pro Anno Domini Communi 1863 Editum, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1862; Directorium Horarum Canoniarum et Missarum pro Dioecesi Vilnensi in Annum Domini 1863, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1862; Directorium Horarum Canoniarum et Missarum pro Dioecesi Telsensi seu Samogitiensi in Annum Domini 1864, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1863; Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863; Duomenys apie Vilniaus vyskupijos vyrų ir moterų vienuolynus, 1862 07 01–1863 07 01, – LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2176.

Iš moterų vienuolių daugiausia vienuolynų, būtent penkis, turėjo gailingosios seserys. Vilniaus gailingųjų seserų vienuolyno vienuolės buvo įsikūrusios Subačiaus ir Savičiaus gatvėse. Be Vilniaus, gailingosios seserys gyveno Kaune, Balstogėje, Cechanove ir Ščiučine. Po keturis vienuolynus turėjo benediktinės ir bernardinės. Benediktinių vienuolynai veikė Vilniuje, Kaune, Kražiuose ir Lomžoje. Du bernardinų vienuolynai buvo Vilniuje (Šv. Mykolo bažnyčios ir Užupio). Vilniaus vyskupijoje bernardinų vienuolynas dar veikė Slanime. Žemaičių (Telšių) vyskupijoje bernardinų vienuolynas buvo Kaune. Kitos vienuolijos turėjo po vieną vienuolyną: Gardino brigitiečių vienuolynas, Vilniaus basųjų karmeličių vienuolynas, Krakų kotryniečių vienuolynas, Vilniaus marijavičių vienuolynas, Vilniaus pranciškonų vienuolynas ir Vilniaus vizitiečių vienuolynas.

Kalbant apie vienuolių dalyvavimo sukilime mastus, svarbu žinoti, kiek iš viso buvo vienuolių vienuolijoje, viename ar kitame vienuolyne. Mūsų aptariamose trijose vyskupijose prieš 1863 m. sukilimo pradžią iš vyrų vienuolių daugiausia narių* turėjo bernardinai – 131 vienuolį¹⁰. Vilniaus bernardinų vienuolyne buvo 46 asmenys, nors pagal kitus šaltinius šis skaičius šiek tiek skiriasi¹¹. Kretingos vienuolyne buvo 19 vienuolių, Tytuvėnų – 16¹², Slanimo – 15, Dotnuvos – 14, Lomžos – 13 ir Troškūnų – 8. Iš viso Rusijos imperijoje buvo 11 vyrų bernardinų vienuolynų.

Lietuvos ir Rusijos dominikonų provincijoje 1863 m. iš viso buvo 208 vienuoliai dominikonai. Iš mūsų aptariamų trijų vyskupijų vienuoliai dominikonai savo vienuolynus turėjo Vilniaus ir Žemaičių vyskupijose; čia iš

* Pateikiami bendri duomenys apie visus vienuolynams priklausiusius narius: kunigus, diakonus, brolius, novicijus ir klierikus.

¹⁰ Directorium Horarum Canoniarum et Missarum Juxta Rubricas Novissimas Breviarii et Missalis Romano-Seraphici, ad usum Fratrum Minorum de Observantia, Et Monialium Tertii Ordinis S.P.N. Francisci In Dioecesis: Mohileviensi, Vilnensi, Telsensi, Miscensi, Žytomiriensi et Tiraspoliensi Degentium pro Anno Domini Communi 1863. Editum, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1862, p. 79–94; Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863, p. 11.

¹¹ Pagal 1863 m. birželio 28 d. pateiktus duomenis Vilniaus bernardinų vienuolyne buvo 47 vienuoliai. Žr.: Lietuvos valstybės istorijos archyvas (LVIA), f. 694, ap. 1, b. 2176, l. 8. Tų pačių metų gruodžio 10 d. rašytame sąrašė jau nurodomi tik 43 vienuoliai. Žr.: Lietuvos mokslų akademijos biblioteka (MAB), f. 318–27242, l. 1–4.

¹² 1864 m. sausio mėn. sudarytame sąrašė pažymėta, kad Tytuvėnų vienuolyne buvo 20 vienuolių bernardinų ir iš Kauno augustinų vienuolyno atkeltas kunigas Motiejus Stanskis. Žr.: Kauno apygardos archyvas (KAA), f. 50, ap. 3, b.172, l. 6.

viso buvo 93 vienuoliai¹³. Pagal 1863 m. dominikonų katalogą didžiausias buvo Paparčių vienuolynas su 25 vienuoliais. Palėvenės vienuolyne buvo 22 vienuoliai, Raseinių – 16, Trakų – 11, Žemaičių Kalvarijos – 11 ir Astravo – 8. Archyviniuose šaltiniuose šiek tiek įvairuoja vienuolių skaičius¹⁴.

Vienuoliai karmelitai 1863 m. Vilniaus, Žemaičių ir Seinų vyskupijose turėjo 59 vienuolius¹⁵. Kolainių karmelitų vienuolyne buvo 22 vienuoliai, Vilniaus – 20¹⁶, Svyrių – 13, Vonsošo – 4.

Vienuoliai marijonai Vilniaus ir Seinų vyskupijose 1863 m. savo keturiuose vienuolynuose turėjo 46 narius¹⁷. Rasnos marijonų vienuolynui priklausė 17 vienuolių, Marijampolės – 16, Miroslovo – 8 ir Igliaukos – 5.

Pranciškonai konventualai savo trijuose vienuolynuose 1863 m. turėjo 38 vienuolius¹⁸. Vilniaus vienuolyne buvo 19 vienuolių¹⁹. Gardino pranciškonų vienuolyne buvo 16 vienuolių ir Staviskų pranciškonų vienuolyne buvo 3 vienuoliai.

Kauno augustinų vienuolyne 1863 m. buvo 29 vienuoliai²⁰. Vilniaus

¹³ Directorium Divini Officii Recitandi Missaeque Celebrandae Juxta Ritum Sacri Ordinis Fratrum Praedicatorum Dioecessano Conformatum pro Provincia Lithvaniae et Russiae In Annum 1863 Editum, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1862, p. 1–10.

¹⁴ 1863 m. liepos 1 d. duomenimis, Paparčių vienuolyne buvo 26 vienuoliai, Trakų – 12. Žr.: LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2176, l. 11–12, 33–34. Raseinių vienuolyne 1864 m. sausio mėn. buvo 12 vienuolių. Žr.: KAA, f.50, ap. 3, b. 172, l. 8^a.

¹⁵ Directorium Divini Officii Recitandi Missarumque Celebrandarum. Juxta Rubricas Breviarii Et Missalis Ordinis Fratrum B.V.D. Genitricis Mariae De Monte Carmelo. A. Reg. O. In Annum Dni 1863 V. S. Dispositum, Vilnae: Typis A. Marcinowski, 1862, p. 34–36; Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863, p.12.

¹⁶ 1863 m. liepos 1 d. duomenimis, Vilniaus karmelitų vienuolyne buvo 15 vienuolių. Žr.: LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2176, l. 17.

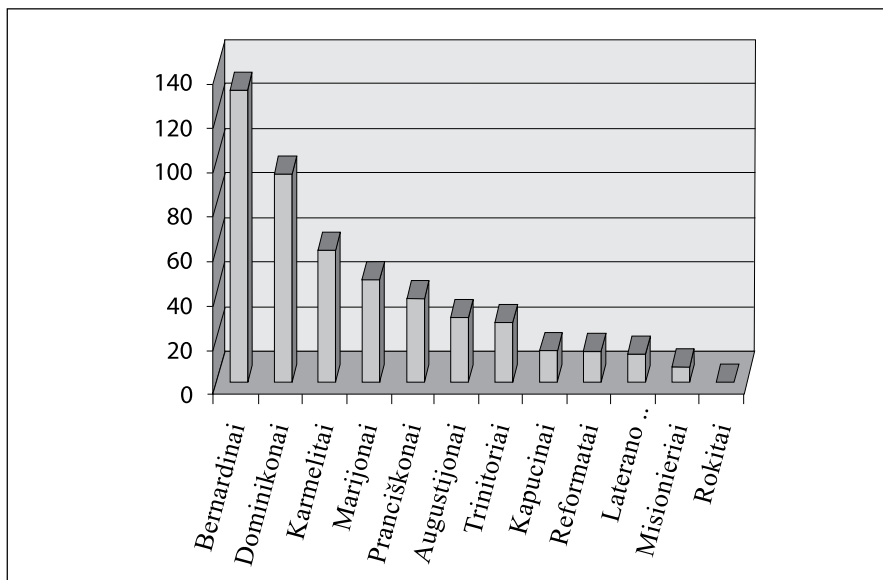
¹⁷ Algimantas Katilius, „Marijonų vienuolynai 1863 m. sukilimas ir jų uždarymas“, in: *LKMA metraštis*, Vilnius, 2007, t. 30, p. 102–103.

¹⁸ Directorium Divini Officii Recitandi Missarumque Celebrandarum Ad Usam Fratrum Ordinis Minorum S. P. Francisci. Conventualium in Imperio Rossico Existentium. Pro Anno Domini 1863, Vilnae: Typis A. Marcinowski, 1862, p. 60–61; Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863, p.13.

¹⁹ 1863 m. liepos 1 d. duomenimis, Vilniaus pranciškonų vienuolyne buvo 16 vienuolių. Žr.: LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2176, l. 7–9.

²⁰ Directorium Divini Officii Recitandi... Pro Anno Domini 1863, Kaunae: Typis A. Szwama, 1863, p. 41–42.

1 schema. Vyrų vienuolių pasiskirstymas pagal vienuolijas 1862–1863 m.

Antakalnio trinitorių vienuolyne 1863 m. buvo 27 vienuoliai. 9 vienuoliai trinitoriai dirbo įvairiose vietose; jie nebuvo priskirti prie Antakalnio vienuolyno. Iš viso Rusijos imperijoje 1863 m. buvo 36 trinitoriai²¹. Lomžos kapucinų vienuolyne 1863 m. buvo 14 vienuolių²². Smalėnų reformatų vienuolyne buvo 14 vienuolių²³. Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčios Laterano reguliariųjų kanauninkų vienuolyne 1863 m. buvo 13 vienuolių²⁴. Tykocino misionierių vienuolyne buvo 7 vienuoliai²⁵. Neturime duomenų apie Kęstaičių rokitų vienuolių skaičių.

²¹ Directorium Horarum Canoniarum....Pro Anno Domini 1863, Vilnae: A. Marciniowski, 1862, p. 45–46.

²² Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863, p. 5.

²³ Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863, p. 10.

²⁴ Directorium Divini Officii... In Annum Domini, Vilnae: Typis L. Dworzec, 1862. 1863 m. liepos 1 d. duomenimis, šiame vienuolyne buvo 19 vienuolių. Žr.: LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2176, l. 13–15.

²⁵ Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Seinensis seu Augustoviensis Anno Domini 1863, p. 11.

Iš pateiktų duomenų galime nustatyti, kad Vilniaus, Žemaičių (Telšių) ir Seinų (Augustavo) vyskupijose prieš parsiėdant 1863–1864 m. sukilimui, t.y. 1862 m. pabaigoje ir 1863 m. pradėioje, iš viso buvo 471 vienuolis. Vyrų vienuolių pasiskirstymą pagal vienuolijas matome pirmoje scheme.

Kiekvienoje iš trijų mūsų aptariamų vyskupijų vienuolių skaičius buvo nevienodas. Daugiausia vienuolių turėjo Vilniaus vyskupija – 230. Žemaičių (Telšių) vyskupijoje buvo 157 vienuoliai, o Seinų (Augustavo) vyskupijoje buvo mažiausia, t.y. 84 vienuoliai.

Duomenys apie vienuolių dalyvavimą 1863–1864 m. sukilime buvo renkami pagal vienuolijas ir vienuolynus. Faktai apie vienuolių dalyvavimą sukilime daugiausia nustatyti remiantis teisėsaugos institucijų duomenimis, t.y. pagal tai, kad vienuolis buvo sulaikytas ir jam buvo pateikiami kokie nors kaltinimai ar bent įtarimai. Dvasininkų kaip ir kitų sukilimo dalyvių bylas nagrinėdavo Vilniaus politinių bylų tardymo komisija, Laikinasis karo lauko auditoriatas prie Vilniaus karo apygardos štabo. Tačiau nebūtinai pateikti kaltinimai ar įtarimai tyrimo metu būdavo įrodomi ir už tai skiriama bausmė. Mums šiuo atveju svarbu, kad yra užfiksuotas faktas apie vienuolio santykius su sukilėliais ar pritarimas sukilimui, nors kartais nieko konkretaus negalima pasakyti, kaip ir koku būdu vienas ar kitas vienuolis dalyvavo sukilime. Duomenų apie vienuolių prisidėjimą prie sukilimo pateikiama ir istorinėje literatūroje.

Duomenys rinkti ne tik apie vienuolių dalyvavimą pačiame 1863–1864 m. sukilime, bet ir apie vienuolių įsitraukimą į 1861–1862 m. patriotines manifestacijas. Lietuvos dvasininkų dalyvavimą manifestacijose yra išsamiai tyrinėjusi Ieva Šenavičienė; ji pateikia duomenų ir apie vienuolių įsitraukimą į 1861–1862 m. įvykius²⁶. Aktyviai patriotinėse manifestacijose dalyvavo Kau-no augustinai²⁷. 3 lentelėje nurodomi duomenys apie vienuolių įsitraukimą į 1863–1864 m. sukilimą ir 1861–1862 m. patriotines manifestacijas.

²⁶ Ieva Šenavičienė, „1861–1862 m. Lietuva: patriotinės religinės manifestacijos“, in: *Lietuvos istorijos metraštis. 2006 (1)*, Vilnius, 2007, p. 5–32; *idem*, „Lietuva 1861–1862 m.: civilinės ir dvasinės valdžios potvarkiai dėl dvasininkijos politinės laikysenos ir policijos elgesio baėnyčiose“, in: *Lietuvos istorijos metraštis. 2006 (2)*, Vilnius, 2007, p. 69–84; *idem*, „Politinės bausmės katalikų dvasininkijai patriotinio sąjūdžio metais (1861–1862)“, in: *Lietuvos istorijos metraštis. 2007(1)*, Vilnius, 2008, p. 47–61; *idem*, „Lietuvos katalikų dvasininkija patriotiniame sąjūdyje (1861–1862). 1. Vilniaus vyskupija“, in: *LKMA metraštis*, Vilnius, 2008, t. XXXI, p. 243–278.

²⁷ Vytautas Merkys, *Motiejus Valančius: tarp katalikiškojo universalizmo ir tautiškumo*, Vilnius: Mintis, 1999, p. 459–460.

3 lentelė. **Vienuolių dalyvavimas sukilime ir manifestacijose pagal vienuolijas 1861–1864 m.***

Eil. Nr.	Vienuolija	Dalyvavusių sukilime skaičius	Bendras skaičius	Procentai
1	Augustinai	5	29	17,2%
2	Bernardinai (pranciškonai observantai)	37	131	28,2%
3	Dominikonai	12	93	12,9%
4	Kapucinai	–	14	–
5	Karmelitai	7	59	11,9%
6	Laterano reguliarijieji kanauninkai	5	13	38,5%
7	Marijonai	16	46	34,8%
8	Misionieriai	5	7	71,4%
9	Pranci konai konventualai	9	38	23,7%
10	Reformatai	1	14	7,1%
11	Rokitai	–	–	–
12	Trinitoriai	3	27	11,1%
	Iš viso	100	471	21,2%

* Šaltiniai: Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania w XIX wieku“, in: *Rocznik Białostocki*, Warszawa, 1993, t. 18, p. 153; *idem*, „Księża diecezji augustowskiej, czyli sejneńskiej, ukarani za udział w powstaniu styczniowym“, in: *Roczniki teologiczno-kanoniczne*, 1975, t. 12, zeszyt 4, p. 118–119; Algimantas Katilius, „Marijonų vienuolynai 1863 m. sukilime ir jų uždarymas“, in: *LKMA metraštis*, Vilnius, 2007, t. 30, p. 102–103; Jan Kosmowski, MIC, *Marianie w latach 1787–1864*, (Studia Marianorum 7), Warszawa–Lublin: Wydawnictwo Księży Marianów, 2004; Tadeusz Kraheł, „Represje carskie wobec duchowieństwa diecezji wileńskiej w latach 1863–1865“, in: *LKMA metraštis*, Vilnius, 2002, t. 20, p. 118–125; Andrzej Matusiewicz, „Uczestnicy powstania styczniowego pozostający pod aresztem w Suwałkach w 2. poł. 1864 r.“, in: *Powstanie styczniowe 1863–1864. Walka i uczestnicy. Reresje i wygnanie. Historiografia i tradycja*, Kielce: Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, 2005, p. 71; Motiejus Valančius, *Namų užrašai*, sudarė Aldona Prašmantaitė, Vilnius: Baltos lankos, 2003; LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1266, 1486, 1487, 1488, 1490, 1491, 1492; f. 439, ap. 1, b. 192; f. 494, ap. 1, b. 65; f. 604, ap. 5, b. 329; f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, b. 2208; f. 1248, ap. 2, b. 1077.

Kokius apibendrinimus galima padaryti iš 3 lentelėje pateiktų duomenų? Čia reikia pabrėžti vieną svarbų dalyką, kad lentelėje pateikto 100 vienuolių skaičiaus negalima vertinti kaip galutinio, o tik priimti kaip apibūdinimą, kad „dalyvavo ne mažiau“. Tolesnių tyrimų metu gali atsirasti naujų duomenų ir apie kitus vienuolius, kurie buvo vienaip ar kitaip

prisdėję prie sukilimo²⁸. Iš 3 lentelės matyti, kad į sukilimą buvo įsitraukę vienuoliai beveik iš visų Lietuvoje veikusių vienuolijų. Tik apie kapucinus ir rokitus nėra duomenų, kad jie būtų dalyvavę sukilime. Tiesa, literatūroje ir archyvuose šaltiniuose yra nuorodų apie poros Lomžos kapucinų vienuolių dalyvavimą sukilime²⁹. Pagal dalyvavusių vienuolių skaičių aktyviausi buvo bernardinai. Procentiškai aktyviausiai sukilime dalyvavo misionieriai, bet jų iš viso labai mažai buvo mūsų aptariamose trijose vyskupijose. Aktyvūs buvo Laterano reguliarieji kanauninkai, marijonai, pranciškonai konventualai, o ne tokie aktyvūs buvo karmelitai, trinitoriai, reformatai. Tačiau iš 3 lentelėje fiksuotų skaičių nieko negalima spręsti apie atskirų vienuolynų dalyvavimą ikisukiliminėse manifestacijose ir pačiame sukilime. Toliau ir apžvelgsime, kurių vienuolynų vienuoliai dalyvavo sukilimo veiksmuose ir kurių nedalyvavo.

Iš visų Lietuvoje veikusių vienuolynų gausiausiai sukilime dalyvavo Tytuvėnų bernardinų vienuolyno vienuoliai. Mūsų turimais duomenimis, prie sukilimo buvo prisidėję 16 šio vienuolyno vienuolių, t.y. visi šio vienuolyno vienuoliai³⁰. Vysk. Motiejus Valančius apie Tytuvėnų vienuolyno vienuolių ryšius su sukilėliais rašė: „Prie Tytuvėnų yra didžiulis miškas,

²⁸ Juozas Vaišnora teigia, kad sukilime nukentėjo 118 vienuolių. Tačiau jis nepateikia nuorodų, iš kur paimtas toks skaičius. Plg.: Juozas Vaišnora, MIC, „1863 m. sukilimas ir dvasiškija...“, p. 323.

²⁹ Paweł Kubicki, *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861–1915*, Sandomierz, cz. 1, t. 3, p. 688; Varšuvos senųjų aktų archyvas (AGAD), TKS, t. 1, l. 257^v. (Mikrofilmas 19232). Tačiau čia minimi vienuoliai kapucinai Paweł Piotr Świątosław Gwizdalewicz ir Anycet Władysław Bolesław Sierakowski sukilimo metu buvo ne Lomžos vienuolyne, o kituose kapucinų vienuolynuose. Jie į Lomžą buvo perkelti po vienuolynų uždarymo 1864 m. Žr.: Jan Ludwik Gadasz, *Słownik Polskich Kapucynów*, t. 1, Wrocław, 1985, p. 479; *ibid.*, t. 2, Wrocław, 1986, p. 279.

³⁰ Sunku tiksliai priskirti vienuolius vienam ar kitam vienuolynui, nes jie buvo kilnojami iš vieno į kitą. Pvz., 1862 m. pabaigoje ir 1863 m. pradžioje Tytuvėnų vienuolyne buvo 16 vienuolių, 1864 m. pradžioje – 20 vienuolių (žr.: 12 išnašą). Sulvinas Gimbutas 1863 m. sąrašė priskirtas Tytuvėnų vienuolynui, o kaltinimai už dalyvavimą sukilime pateikti kaip Dotnuvos vienuolyno vienuoliui (žr.: LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1492, l. 70^a). 1864 m. spausdintame bernardinų vienuolių sąrašė Tytuvėnų vienuolyne buvo 17 vienuolių (žr.: Directorium Horarum Canoniarum Et Missarum Juxta Rubricas Novissimas Breviarii et Missalis Romano-Seraphici, ad usum Fratrum Minorum De Observantia, et Monialium Tertii Ordinis S.P.N. Francisci in Dioecesis: Mohileviensi, Vilnensi, Telsensi, Miscensi, Żytomiriensi et Tiraspoliensi Degentium Pro Anno Domini Communi 1864. Editum, Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1863, p. 85–86).

kuriame 1863 metais gausiai susirinko sukilėliai. Būdami arti vienuolyno, dažnai čia lankydavosi ir imdavo ką galėdami. Bernardinai negalėjo jiems pasipriešinti³¹. Labai aktyvūs buvo ir Dotnuvos vienuolyno bernardinai, nes 13-kai šio vienuolyno vienuolių pateikti kaltinimai už dalyvavimą sukilime (1863 m. sąrašė nurodoma, kad Dotnuvoje buvo 14 vienuolių). Apie Dotnuvos vienuolyno vienuolių santykius su sukilėliais vysk. Motiejus Valančius taip pat plačiai rašė „Namų užrašuose“³². Aktyvumu nelabai pasižymėjo didžiausias bernardinų vienuolynas, t.y. Vilniaus vienuolynas, nes buvo kaltinami tik 5 šio vienuolyno vienuoliai. Du vienuoliai bernardinai sukilime dalyvavo iš Slanimo vienuolyno ir vienas iš Tykocino bernardinų vienuolyno. Nerasta duomenų, kad dėl dalyvavimo sukilime būtų kaltinami konkretūs Kretingos ir Troškūnų³³ bernardinų vienuolynų vienuoliai.

Dominikonų vienuolynai visi buvo įsitraukę į sukilimą; iš jų labiausiai pasižymėjo Trakų vienuolyno vienuoliai. Sukilime dalyvavo 5 iš 11 šio vienuolyno vienuolių (45,4%). Didžiausio dominikonų Paparčių vienuolyno buvo kaltinami 3 vienuoliai. Iš kitų dominikonų vienuolynų sukilime dalyvavo po vieną vienuolį, nors gali būti ir paklaidų, nes, sakysim, Teofilis Račkauskas vienuose šaltiniuose priskiriamas Palėvenės vienuolynui, o kituose – Raseinių vienuolynui.

Iš keturių karmelitų vienuolynų prie 1863–1864 m. sukilimo buvo prisidėję dviejų vienuolynų vienuoliai. Iš Vilniaus karmelitų vienuolyno buvo kaltinami 5 vienuoliai, Svyrių vienuolyno – 2 vienuoliai. Neturime duomenų apie Seinų vyskupijoje buvusio Vonsošo vienuolyno ir Žemaičių vyskupijoje įsikūrusio Kolainių vienuolyno³⁴ vienuolių tiesioginį prisidėjimą prie sukilimo. Uždarant Kolainių vienuolyną, vis tiek valdžia pareiškė, kad Kolainių bažnyčioje „prieš revoliuciją giedoti patriotiniai himnai“,

³¹ Motiejus Valančius, *Namų užrašai...*, p. 567, 569.

³² *Ibid.*, p. 617. Čia rašoma: „Iš aplinkinių miškų, tiesą sakant, ateidavo į vienuolyną sukilėlių vadas kunigas Antanas Mackevičius. Paėmė vieną arklį iš arklidės ir ne kartą su savo bendrais stiprinosi virtuvėje“.

³³ Vysk. Motiejus Valančius „Namų užrašuose“ rašo: „Sukilėlių būrio vadas Mineika 1863 metų gegužės 6-ąją užsuko į vienuolyną ir buvo priimtas. Bažnyčioje pastebėti keturi ginkluoti sukilėliai“. Žr.: *ibid.*, p. 625.

³⁴ Pagal vysk. M. Valančių Kolainių karmelitų vienuolyno vienuoliai kiek galėjo vengė santykių su sukilėliais. Žr.: *ibid.*, p. 621.

vienas vienuolyno tarnas išėjo į sukilėlių būrį, sukilėliai du kartus lankėsi vienuolyne, vienuoliai juos šelpė pinigais ir apskritai, pasak ispravniko, vienuoliai elgėsi blogai³⁵. Čia galima paminėti, kad buvęs Kolainių karmelitų vienuolyno vienuolis, Varlaukio filialistas Gerardas Dimavičius buvo išstremtas į Gardiną jau po sukilimo, t.y. 1865 m., už tai, kad be valdžios leidimo taisė bažnyčios altorių³⁶.

Vienuoliai marijonai Vilniaus ir Seinų (Augustavo) vyskupijose turėjo 4 vienuolynus ir visų jų atstovai daugiau ar mažiau buvo prisidėję prie sukilimo³⁷.

Pranciškonai konventualai turėjo tris vienuolynus. Sukilime dalyvavo dviejų vienuolynų nariai: Vilniaus ir Gardino vienuolynų atstovai. Aktyvesni buvo Gardino vienuolyno pranciškonai, nes kaltinimai buvo pateikti 5-iems šio vienuolyno nariams, o Vilniaus vienuolyno kaltinti 4 vienuoliai.

Anksčiau minėta, kad Kauno augustinų vienuolyno vienuoliai ypač aktyvūs buvo ikisukiliminėse manifestacijose. Tačiau šio vienuolyno nariai dalyvavo ir pačiame sukilime. Turime duomenų apie 5 tokius vienuolius augustinus. Tačiau gali būti, kad ir šeštasis Kauno augustinas buvo prisidėjęs prie sukilimo³⁸.

Kitų vienuolijų, kurios turėjo po vieną vienuolyną, vienuolių dalyvavimas 1863–1864 m. sukilime matyti iš 3 lentelėje pateiktų duomenų.

Iš pateiktų duomenų apie vyrų vienuolynus, kurie buvo daugiau ar mažiau įsitraukę į sukilimo veiksmus, galima teigti, kad ne visų vienuolynų vienuoliai buvo prisidėję prie sukilimo arba tiksliau – ne visų vienuolynų nariams Rusijos imperijos teisėsaugos institucijos pateikė kaltinimus dėl dalyvavimo sukilime. Kaip anksčiau minėjome, iš viso Vilniaus, Žemaičių (Telšių) ir Seinų (Augustavo) vyskupijose prieš sukilimą veikė 31 vyrų vienuolynas. Ikisukiliminėse manifestacijose ir 1863–1864 m. sukilime dalyvavo 24 vienuolynų vienuoliai; tai sudaro

³⁵ *Ibid.*

³⁶ LVIA, f. 694, ap.1, b. 2173, d. 2, l. 401^a. Plg.: Motiejus Valančius, *Namų užrašai...*, p. 583.

³⁷ Plačiau žr.: Algimantas Katilius, *op. cit.*, p. 104–105.

³⁸ Vysk. Motiejus Valančius rašė: „Kunigas Fulgentas Liutostanskas baisiai pasileido, priėmė viešpataujantį tikėjimą ir taip išsvengė teismo“. Žr.: Motiejus Valančius, *Namų užrašai...*, p. 615.

77,4% bendro vyrų vienuolynų vienuolių skaičius mūsų aptariamose trijose vyskupijose.

Archyviniuose dokumentuose beveik nėra duomenų apie moterų vienuolynų vienuolių tiesioginį dalyvavimą sukilime. Tokių duomenų pavyko rasti tik apie tris vienuoles. Krakių kotryniečių vienuolyno vyresnioji Juzefa Liutkievič buvo kaltinama, kad nepranešė apie dviejų vienuolyno darbininkų išėjimą į sukilėlių būrį ir vienuolyno žemėje apgyvendintą be leidimo (paso) asmenį, turėjusį ryšių su sukilėliais. Už tokius nusizengimus buvo paskirta griežta bausmė: ji pašalinta iš vienuolyno vyresniosios pareigų, perkelta į kitą vienuolyną ir paskirta griežta policijos priežiūra, skirta 300 rb nuobauda³⁹. Vilniaus gailėstingųjų seserų vienuolyno dvi vienuolės buvo kaltinamos ryšiais su sukilėliais⁴⁰. Daugiausia moterų vienuolynai buvo kaltinami tik bendrais bruožais, kad prisidėjo prie sukilimo. Uždarant Vilniaus basųjų karmeličių vienuolyną buvo kaltinama, kad jos per buvusius neramumus pritarė piktadarių antivalstybiniais veiksmais ir juos rėmė. Jos leido vienuolyno bažnyčioje giedoti įvairaus turinio himnus ir pačios šios bažnyčios chore giedojo tuos himnus, skatino susirinkusius maldai žmones sukilti prieš teisėtą valdžią. Surinktus bažnyčioje pinigų esą kilniems tikslams perdavė sukilėliams, siuntė vaistus ir tvarsčius sukilėliams⁴¹. Beje, sukilime dalyvavo ir Krakių kotryniečių vienuolyno kapelionas Vincentas Kumpikevičius, todėl jis buvo ištremtas į Sibirą⁴².

Vienuolių dalyvavimo sukilime formos, arba kokybiniai rodikliai. Vienas iš svarbiausių šaltinių, iš kurio galima nustatyti, kaip ir kokiomis formomis pasireiškė vienuolių dalyvavimas sukilime, – tai baudžiamosios bylos, iškeltos vienuoliams. Šios baudžiamosios bylos buvo nagrinėjamos Vilniaus politinių bylų tardymo komisijoje ir Laikinajame karo lauko auditoriate prie Vilniaus karo apygardos štabo. Archyvuose pavyko aptikti keliolika tokių baudžiamųjų bylų. Toliau jas apžvelgsime.

1. Vilniaus karmelitų vienuolyno klieriko Leono (Liudviko) Bilins-

³⁹ Žr.: LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 43^v.

⁴⁰ *Ibid.*, b. 1486, l. 87, 109.

⁴¹ Vilniaus gubernatoriaus raštas Vilniaus generalgubernatoriui, Nr. 1031, 1865 02 12, MAB, f. 318–28041, l. 2.

⁴² Motiejus Valančius, *Namų užrašai...*, p. 585.

kio byla. Pradėta 1864 m. liepos 23 d., baigta 1878 m. vasario 15 dieną⁴³. Kaltinamas, kad priklausė Korevos sukilėlių būriui, kuris veikė Trakų apskrityje. Paskirta griežta bausmė: atimtos bajorų ir dvasininkų luomams priklausančios teisės, paskirti ketveri metai katorgos darbų gamyklose (в заводах), konfiskuotas visas turtas, net tas, kuris kada nors atitektų pagal palikimą.

2. Vilniaus pranciškonų vienuolyno kunigo Eustachijaus Buinos, Telšių apskrities bajoro Boleslovo Bytauto ir Vilniaus miestiečio Liudviko Lidogrodskio byla. Pradėta 1864 m. spalio 3 d., baigta 1874 m. birželio 22 dieną⁴⁴. Kun. E. Buina suimtas 1863 m. liepos 5 d. Kaltinamas, kad įkalbinėjo eiti į sukilimą, lankėsi sukilėlių būryje, priėmė sukilėlių priesaiką. Taip pat laikė nusikalstamo turinio literatūrą. Kun. E. Buina ištremtas į Tomsko guberniją.

3. Vilniaus Laterano reguliariųjų kanauninkų vienuolyno kunigo Boleslovo Filipavičiaus (Filipowicz) ir jo giminaičio Henriko Sviderskio byla. Pradėta 1864 m. liepos 23 d., baigta 1881 m. birželio 15 dieną⁴⁵. Kun. B. Filipavičius suimtas 1863 m. lapkričio 26 d. Kaltinamas, kad priklausė Ostojaus sukilėlių būriui ir turėjo ginklą. Paskirta griežta bausmė: atimtos bajorų ir dvasininkų luomams priklausančios teisės, paskirta dešimt metų katorgos darbų Sibiro tvirtovėse, konfiskuotas visas turtas ir net tas, kuris kada nors atitektų pagal palikimą.

4. Vilniaus trinitorių vienuolyno kunigo Liucijaus Gembickio byla. Pradėta 1863 m. spalio 30 d., baigta 1864 m. vasario 18 dieną⁴⁶. Kun. L. Gembickis suimtas 1863 m. rugpjūčio 18 dieną. Jam pateikti kaltinimai, kad prisidėjo prie sukilimo ir rėmė sukilėlius. Bylos tyrimo metu nustatyta, kad kun. L. Gembickis sakė kurstomojo turinio pamokslus ir savo pasisakymuose reiškė priešiškas valdžiai mintis, laikė ir kūrė antivyriausybinis

⁴³ LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 775.

⁴⁴ *Ibid.*, f. 1248, ap. 2, b. 993. Apie kun. E. Buiną yra ir daugiau archyvinės medžiagos. Žr.: LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 375 ; *ibid.*, f. 438, ap. 1, b. 1492, l. 7; *ibid.*, f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6^a.

⁴⁵ *Ibid.*, f. 1248, ap. 2, b. 776. Apie kun. B. Filipavičių yra ir daugiau archyvinės medžiagos. Žr.: LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 470; *ibid.*, f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6

⁴⁶ *Ibid.*, f. 1248, ap. 1, b. 225. Apie L. Gembickio veiklą yra ir daugiau archyvinių duomenų. Žr.: LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1266 (Kun. L. Gembickio byla); *ibid.*, b.1486, l. 77^a ; *ibid.*, f.694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 390^a.

tekstus. Tačiau tyrimo metu nepavyko įrodyti L. Gembickio tiesioginio dalyvavimo sukilime (pvz., lėšų rinkimo sukilėliams⁴⁷). Nepaisant to, L. Gembickiui, kaip pavojingam asmeniui Rusijos imperijos Vakarų krašte, buvo paskirta griežta bausmė: metams ir keturiems mėnesiams uždarytas į Šliselburgo tvirtovę ir po to ištremtas į Nižnij Novgorodo guberniją.

5. Rasnos marijonų vienuolyno vyresniojo Petro Krinskio ir šio vienuolyno kunigo Mykolo Svenskio byla. Pradėta 1864 m. spalio 20 d., baigta 1867 m. lapkričio 9 dieną⁴⁸.

6. Suvalkų gimnazijos mokinio Grigaliaus Beinaravičiaus ir Kauno augustinų vienuolyno klieriko Motiejaus⁴⁹ Kulviečio byla. Pradėta 1863 m. rugpjūčio 14 d., baigta 1863 m. gruodžio 12 dieną⁵⁰. Augustinų klierikas kaltinamas tuo, kad jis atvykusiam į Kauną pas gydytoją pasiimti vaistų G. Beinaravičiui davė savo pasą (bilietą). Už tai jie abu buvo įtariami „dalyvavimu sukilime“. Iš pradžių jiems paskirtos piniginės baudos: G. Beinaravičiui 100 rb sidabru, o M. Kulviečiui 50 rb sidabru. Vėliau nuosprendis pakeistas ir abu ištremti į Rusijos imperijos gilumą: G. Beinaravičius į Kazanės guberniją, o M. Kulvietis į Kostromos guberniją⁵¹.

7. Vilniaus bernardinų vienuolyno kunigo Romualdo Lukoševičiaus byla. Pradėta 1864 m. balandžio 2 d., baigta 1864 m. balandžio 28 dieną⁵². Kun. B. Lukoševičius suimtas 1864 m. vasario 6 d., nes įtartas, kad palaikė

⁴⁷ Vilniaus trinitorių vienuolyno vyresniojo raštas Vilniaus vyskupijos konsistorijai, Nr. 59, 1863 08 24, MAB, f. 318 – 9878, l. 21–22. Čia nurodoma, kad vienuolis Liucijus Gembickis rinko aukas trinitorių vienuolyno bažnyčios remontui. Pajamų registracijos knygoje nurodoma, kad vienuolis L. Gembickis surinko 1936 rb 89½ kap. sidabru. Iš šios sumos už bažnyčios remonto darbus sumokėta 1316 rb 58 kap. Toliau aprašoma, kam buvo panaudota likusi suma, t.y. 620 rb 31½ kap. sidabru.

⁴⁸ LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 1077. Apie šią Rasnos marijonų vienuolių bylą plačiau žr.: Algimantas Katilius, *op. cit.*, p. 106–111.

⁴⁹ Vienuolių sąrašė nurodomas Ambraziejiaus vardas. Žr.: Directorium divini officii recitandi sacrique peragendi ... ad usum fratrum ordinis Eremitarum S.P. Augustini pro Anno Domini 1863, Kaunae: Typis A. Szwama, 1863, p. 42.

⁵⁰ LVIA, f. 1248, ap. 1, b. 11, plg.: LVIA, f. 439, ap. 19, b. 11.

⁵¹ Vilniaus karo apygardos vado Michailo Muravjovo raštas žandarų šefui, Nr. 3310, 1863 12 16, Rusijos Federacijos valstybinis archyvas (GARF), f. 109, 1 eksp., ap. 38, 1863, b. 23, d. 761, l. 1.

⁵² LVIA, f. 378, PS, 1864, b. 527. Apie kun. R. Lukoševičių yra ir daugiau archyvinės medžiagos. Žr.: LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 53^a; *ibid.*, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 431.

ryšius su sukilimo dalyviais. Pritrūkus įrodymų, paleistas ir atiduotas vienuolyno vyresniojo priežiūrai.

8. Slanimo bernardinų vienuolyno kunigo Antano Maciutovičiaus (Maciutowicz) byla. Pradėta 1864 m. lapkričio 9 d., baigta 1865 m. kovo 22 dieną⁵³. Suimtas už laikymą kurstomojo turinio pamokslo. Kun. A. Maciutovičius buvo jau 73 metų ir gyveno Tado Jundzilos Reginovo dvare Slanimo apskrityje. Per 1863 m. gruodžio 20 d. atliktą kratą kun. A. Maciutovičiaus kambaryje tarp įvairių popierių rasta 1850 m. rašytas kurstomojo turinio pamokslas. Už tai paskirta 75 rb sidabru bauda. Paskui paleistas iš arešto ir išsiųstas gyventi į Slanimo bernardinų vienuolyną, nes jis buvo šio vienuolyno vienuolis.

9. Palėvenės dominikonų vienuolyno kunigo Hiacinto (Jackaus) Milosnickio byla. Pradėta 1865 m. gegužės 25 d., baigta 1865 m. rugpjūčio 13 dieną⁵⁴. Kaltinamas, kad įkalbinėjo Palėvenės miestelio valstietį Polikarpą Kubilickį stoti į sukilėlių būrį ir patarinėjo vietos gyventojams, kad neimtų valdžios dalijamų kryželių. Paskirta bausmė – tremtis į Tomsco guberniją. Mirė 1867 m. Kauno kalėjime. Vysk. M. Valančius kun. H. Milosnickį apibūdino kaip labai neramaus būdo žmogų. Palėvenėje jis ypač įkyrėjo priorui Jonui Senkevičiui⁵⁵.

10. Žemaičių Kalvarijos dominikonų vienuolyno kunigo Pilypo Mokšeckio byla. Pradėta 1863 m. birželio 15 d., baigta 1863 m. birželio 27 dieną⁵⁶. Kun. P. Mokšeckis suimtas 1863 m. gegužės 24 d. ir uždarytas į Telšių kalėjimą⁵⁷. Kaltintas, kad 1863 m. balandžio 21 d. Žemaičių Kalvarijos bažnyčioje sukilėlių nurodymu perskaitė atsišaukimą lenkų kalba. Karo lauko teismo sprendimu P. Mokšeckiiui atimtos dvasininkų luomo teisės ir penkiolikai metų ištremtas į Tunką katorgos darbams gamyklose (в заводax).

11. Dotnuvos bernardinų vienuolyno gvardijono Fortūnato Ferdinando Prakapavičiaus ir šio vienuolyno kunigo Venanto (Juozapo?) Kavaliausko

⁵³ *Ibid.*, f. 1248, ap. 2, b. 1149. Apie kun. A. Maciutovičių yra ir daugiau archyvinės medžiagos. Žr.: LVIA, f.438, ap.1, b.1487, l. 95; *ibid.*, f.694, ap.1, b. 2173, d. 2, l. 440.

⁵⁴ *Ibid.*, f. 1248, ap. 2, b. 1706.

⁵⁵ Žr.: Motiejus Valančius, *Namų užrašai...*, p. 627.

⁵⁶ LVIA, f. 494, ap. 1, b. 65.

⁵⁷ Telšių klebono pranešimas vysk. Motiejui Valančiui, Nr. 141, 1863 05 24, *ibid.*, f. 1671, ap. 4, b. 83, l. 292.

(Kovalevskio) byla. Pradėta 1864 m. rugsėjo 4 d., baigta 1883 m. liepos 1 dieną⁵⁸. F. F. Prakapavičius ir V. Kavaliauskas kaltinami, kad palaikė ryšius su sukilėliais, jie ne kartą lankėsi Dotnuvos vienuolyne, nugabeno sukilėliams maisto produktų ir pinigų. Abu vienuoliai ištremti į Tabolsko guberniją. Vysk. M. Valančius nurodo, kad F. F. Prakapavičių ir V. Kavaliauską įskundė to paties Dotnuvos vienuolyno vienuolis Jurgis Reichenbachas. Apie šį vienuolį vysk. M. Valančius labai neigiamai atsiliepė; beje, vėliau pats J. Reichenbachas buvo suimtas ir ištremtas į Tunką⁵⁹.

12. Vilniaus pranciškonų vienuolyno kunigo Benedikto Savickio paleidimo iš arešto byla. Pradėta 1864 m. kovo 14 d., baigta 1864 m. balandžio 5 dieną⁶⁰. Kun. B. Savickis buvo areštuotas 1863 m. birželio 30 dieną. Jis buvo įtariamas, kad pasakė antivyriausybinių pamokslų. Arešto metu kun. B. Savickis sunkiai sirgo ir buvo gydomas Šv. Jokūbo ligoninės kariniame skyriuje. Pritrūkus įrodymų paleistas iš arešto ir atiduotas dvasinės vyresnybės priežiūrai. Netrukus mirė.

Iš pateiktų baudžiamųjų bylų gerai matyti, kaip ir kokiomis formomis vienuoliai buvo įsitraukę į sukilimo veiksmus. Tačiau tai neišsamūs duomenys. Iš *Priede* pateiktų duomenų galima susidaryti išsamesnį vaizdą, kiek ir kokiomis formomis vienuoliai dalyvavo sukilime. Pirmiausia išskirtini tie atvejai, kai jie buvo sukilėlių būrių nariai. Pagal turimus duomenis iš 100 vienuolių bent penki jų tiesiogiai dalyvavo sukilėlių būrių veiksmuose, pora iš jų kovojo net su ginklu. Vienuoliai kaltinami glaudžiais santykiais ir ryšių palaikymu su sukilėliais, įkalbinėjimu ir agitavimu prisijungti prie sukilimo, sukilėlių prisaikdinimu, lankymusi jų būriuose, drabužių rengimu ir parama maistu, pinigais, draudžiamos literatūros ir pamokslų saugojimu, dalyvavimu patriotinėse manifestacijose, kurstomojo ir patriotinio turinio pamokslų sakymu, sukilimo valdžios nutarimų skaitymu iš sakyklos. Tačiau pasitaiko ir nekonkrečių apibūdinimų, būtent „dalyvavo sukilime“, „nepatikimas“; kartais išvis nenurodomas kaltinimas.

⁵⁸ *Ibid.*, f. 1248, ap. 2, b. 909. Taip pat apie kun. F.F. Prakapavičių žr.: LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 110.

⁵⁹ Žr.: Motiejus Valančius, *Namų užrašai...*, p. 617, 619.

⁶⁰ LVIA, f. 378, PS, 1864, b. 443. Apie kun. B. Savickį yra daugiau archyvinės medžiagos. Žr.: LVIA, f. 694, ap.1, b. 2173, d. 2, l. 458; *ibid.*, f. 438, ap. 1, b.1488, l. 24^a; *ibid.*, f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6^a.

Apibendrinamas marijonų įsitraukimą į sukilimą, J. Kosmovskis vienuolių veiksmus suskirstė į trylika grupių: ginkluota kova, dalyvavimas sukilimo valdžios organuose, Tautinio manifesto skelbimas, kvietimas dalyvauti sukilime, pinigų ir kito turto rinkimas, sužeistųjų slaugymas, sukilėlių priesaikos priėmimas, kaltinimas dalyvavimu sukilime, nenurodant konkrečios kaltės, abejotina kaltė, sukilėlių laiminimas, sukilimo būrių kapelionų pareigos, dvasiniai patarnavimai sukilėliams, „fanatiškas“ patriotizmas ir nelojalumas valdžiai⁶¹.

Bausmė už dalyvavimą sukilime – vienuolių naikinimas. Strategiškai vertinant Rusijos imperijos politiką katalikų vienuolių atžvilgiu po 1863 m. sukilimo, galima pažymėti, kad tai buvo vienuolių išstūmimo iš visuomenės gyvenimo politika. Žinoma, po sukilimo numalšinimo nebuvo galimybių iš karto uždaryti visus vienuolynus. Dėl to vienuolių išstūmimas iš visuomenės gyvenimo vyko laipsniškai.

Šiame skyrelyje aptarsime du klausimus. Pirma, apžvelgsime, kokiomis bausmėmis buvo nubausti vienuoliai, kurie buvo kaltinami dalyvavimu sukilime. Antra, bendrais bruožais aptarsime vienuolynų uždarymo procesą.

Duomenų apie bausmes turime nepakankamai, kad galėtume padaryti tvirtas išvadas, kokiomis bausmėmis buvo nubausti sukilime dalyvavę vienuoliai. Tik apie pusę iš 100 sukilime dalyvavusių vienuolių žinoma, kaip jie buvo nubausti. Aukščiausia, mirties bausme buvo nubaustas vienas vienuolis. Daugiau vienuolių buvo nubausta katorgos darbais ir tremtimi į Sibirą arba į kitas Rusijos imperijos gubernijas. Tokia bausmė buvo paskirta 30 vienuolių, bet ne visiems nuosprendis įvykdytas. Vienas vienuolis prieš tremtį mirė Kauno kalėjime, trims dėl amžiaus ir ligų buvo pakeista bausmė ir trims Vilniaus generalgubernatoriaus sprendimu bausmė buvo pakeista. Marijonui Petruui Krinskiui buvo paskirta tremtis į Tabolsko guberniją, bet po apeliacijos Vilniaus generalgubernatorius pakeitė sprendimą ir nurodė jį palikti neištremtą⁶². Keliems ištremtiems vienuoliams buvo atimtos dvasininkų luomo teisės. Be minėtų griežtų bausmių, buvo taikomos ir švelnesnės: kalinimas kalėjime, piniginės baudos, atidavimas

⁶¹ Jan Kosmowski, MIC, *Marianie w latach...*, p. 260–261.

⁶² Plačiau žr.: Algimantas Katilius, *op. cit.*, p. 110.

polycijos priežiūrai, uždarymas vienuolyne, atidavimas dvasinės vyresybės priežiūrai ir kt.

Vilniaus ir Žemaičių (Telšių) vyskupijose vienuolyno uždarymo procedūra skyrėsi nuo vienuolynų uždarymo procedūros Seinų (Augustavo) vyskupijoje.

Kalbant apie Vilniaus ir Žemaičių (Telšių) vyskupijas, iš pradžių reikia paminėti, kad 1863 m. gruodžio mėn., Vilniaus generalgubernatoriaus M. Muravjovo 1863 m. gruodžio 4 d. nurodymu, buvo atliktos kratos vienuolynuose. Šių kratų metu ir buvo daugiausia rasta įkalčių prieš vienuolius. Vienuolynai pradėta naikinti kiekvienu atveju atskiru Vilniaus generalgubernatoriaus įsakymu.

Lenkijos Karalystės vienuolynų uždarymas buvo vykdomas pagal 1864 m. spalio 27/lapkričio 8 d. įsaką. Rengiant šį įsaką, buvo surinkti duomenys apie kiekvieno vienuolyno vienuolių dalyvavimą sukilime ir numatyta, kurie vienuolynai turi būti uždaryti, kurie ne⁶³. Lenkijos Karalystėje vienuolynai buvo uždaromi vienu metu – naktį iš lapkričio 15 į 16 dieną (data senuoju stiliumi), dalyvaujant specialiai paskirtiems pareigūnams ir kariuomenei. Taip buvo uždaromi ir Seinų (Augustavo) vyskupijos numatyti uždaryti vienuolynai. Tik ne visi numatyti uždaryti vienuolynai buvo uždaryti. Tą naktį uždarymo išvengė Tykocino

⁶³ Uždaromų vienuolynų sąrašas (spaudinys rusų kalba), [1864], AGAD, ZGP, Nr.15, l. 111–114. Čia nurodoma:

Lap. 111, **Tykocino** bernardinų vienuolynas turi 10 vienuolių. Jis paliekamas su visais vienuoliais nieko nekeičiant.

Lap. 111^v **Smalėnų** reformatų vienuolynas turėjo 14 vienuolių. Jis paliekamas su visais vienuoliais nieko nekeičiant.

Lap. 112^v **Staviskų** pranciškonų vienuolynas turėjo 4 vienuolius. Vienas paliekamas bažnyčios aptarnavimui. Trys šio vienuolyno vienuoliai perkeliama į Kalyšo pranciškonų vienuolyną, kur buvo perkeliama visi pranciškonai iš uždaromų pranciškonų vienuolynų.

Lap. 113 **Lomžos** kapucinų vienuolynas priskirtas prie paliekamų vienuolynų, į kuriuos perkeliama kitų uždaromų vienuolynų vienuoliai. Tuo metu Lomžos kapucinų vienuolyne buvo 13 vienuolių. Perkelti į šį vienuolyną 17 vienuolių. Iš viso būtų 30 vienuolių.

Lap. 113^v **Vonsošo** karmelitų vienuolynas uždaromas. Iš viso buvo 4 vienuoliai, 1 paliekamas bažnyčios aptarnavimui, 3 perkeliama (nenurodyta kur).

Lap. 114. **Tykocino** misionierių vienuolynas uždaromas. Iš viso buvo 7 vienuoliai, 2 paliekami bažnyčios aptarnavimui, 5 perkeliama į Lovičą.

misionierių vienuolynas ir Vonsošo karmelitų vienuolynas. Tačiau po kelerių metų jie buvo uždaryti. 1864 m. nebuvo uždaryti visi trys marijonų vienuolynai, deja, netrukus Igliaukos ir Mirosłavo vienuolynai buvo likviduoti.

Likę neuždaryti po 1863–1864 m. sukilimo vienuolynai ilgainiui savaime sunyko. Tokia padėtis susidarė dėl to, kad Rusijos imperijos valdžia neleido priimti naujokų, nors pagal įstatymus to nebuvo draudžiama daryti. Tačiau čia vienas, čia kitas asmuo, sumanęs stoti į vienuolyną, valdžios leidimo negaudavo. Dėl to 1914 m. Vilniaus ir Žemaičių (Telšių) vyskupijoje veikė tik po vieną nedidelį vyrų vienuolyną, nes abiejuose vienuolynuose buvo tik šeši vienuoliai kunigai⁶⁴. Tiesa, atsirado alternatyva kurtis slaptiems vienuolynams. Seinų (Augustavo) vyskupijoje paskutinis vienuolynas buvo uždarytas 1904 m.; tai buvo Marijampolės marijonų vienuolynas. Su šio vienuolyno uždarymu iškilo akivaizdi grėsmė, kad pasaulyje išnyks ir pati marijonų vienuolija. 1914 m. Seinų (Augustavo) vyskupijoje neveikė nė vienas vyrų vienuolynas. Šioje vyskupijoje nebuvo ir slaptų vienuolynų⁶⁵. Vis dėlto šiuo teiginiu norėtume suabejoti, nes iš pirmųjų trijų slaptai atnaujintoje marijonų vienuolinijoje vienuolinius įžadus davusių marijonų du buvo Seinų (Augustavo) vyskupijos kunigai.

Išvados. 1. Vilniaus, Žemaičių (Telšių) ir Seinų (Augustavo) vyskupijose 1863 m. pradžioje veikė dvylika vyrų vienuolijų ir devynios moterų vienuolijos. Lietuvoje minėtose trijose vyskupijose iš viso buvo 31 vyrų vienuolynas ir 19 moterų vienuolynų. Daugiausia iš vyrų vienuolijų buvo bernardinų vienuolynų. Visose trijose vyskupijose buvo 7 bernardinų vienuolynai. Kiek mažiau veikė dominikonų vienuolynų. Jų buvo 6. Šios abi vienuolijos ir pagal narių skaičių buvo didžiausios.

2. Nustatyta, kad 1863–1864 m. sukilime ir 1861–1862 m. patriotinėse manifestacijose iš viso dalyvavo 100 vienuolių vyrų. Tai sudaro 21,2% bendro tuo metu Lietuvoje buvusių vienuolių skaičiaus.

Apie moterų vienuolių dalyvavimą sukilime duomenų pavyko rasti nedaug.

⁶⁴ Piotr Paweł Gach, *Struktury i działalność duszpasterska zakonów...*, p. 85, 87, 88.

⁶⁵ *Ibid.*, p. 99.

3. Daugumos vyrų vienuolynų nariai sukilime dalyvavo. Kartais daugiau nei pusei vienuolyne buvusių vienuolių valdžios institucijos pateikė kaltinimus arba įtarė, kad jie prisidėjo prie sukilimo. Tačiau buvo ir tokių vienuolynų, iš kurių nė vienam vienuoliui nepateikti įtarimai dėl dalyvavimo sukilime.

Dėl šaltinių trūkumo ar jų nepatikimumo nelengva nustatyti, kaip ir kokių būdu kiekvienas vienuolis asmeniškai buvo prisidėjęs prie sukilimo. Galima konstatuoti, kad tik keli vienuoliai buvo sukilėlių būrių nariais. Dažniausios dalyvavimo sukilime formos, kaip ir diecezinių dvasininkų, buvo Tautinio manifesto skelbimas, kvietimas dalyvauti sukilime, pinigų ir kito turto rinkimas, sužeistųjų slaugymas, priesaikos priėmimas iš sukilėlių, sukilėlių laiminimas, sukilimo būrių kapelionų pareigos, dvasiniai patarnavimai.

Už dalyvavimą sukilime vienas vienuolis buvo nubaustas mirties bausme, 30 vienuolių nubausti tremtimi ir katorgos darbais. Kiti nubausti mažesnėmis bausmėmis.

4. Rusijos valdžios strateginis uždavinys buvo siekti, kad katalikų vienuolių ir vienuolynų Rusijos imperijoje neliktų. Vienuolynai buvo uždaromi nepaisant to, kad juose buvo daugiau nei aštuoni vienuoliai, t.y. nebuvo laikomasi pačios valdžios nustatytų taisyklių, kad uždaromi tik tie vienuolynai, kuriuose yra mažiau nei 8 vienuoliai. Kitas dalykas, kuris skatino savaiminį vienuolynų sunykimą, tai valdžios draudimas priimti į dar veikiančius vienuolynus naujus asmenis. Tokia valdžios politika marijonų vienuolijos atžvilgiu privedė net prie to, kad XX a. pradžioje šiai vienuolijai iškilo reali grėsmė visai sunykti. Taigi galima konstatuoti, kad Rusijos imperijos valdžios politika buvo neadekvati vienuolių dalyvavimo sukilime mastams.

5. Valdžios politikos vykdymas vienuolynų atžvilgiu po 1863 m. sukilimo Rusijos imperijoje (Mogiliavo arkivyskupija) ir Lenkijos Karalystėje (Varšuvos arkivyskupija) turėjo taktinių skirtumų (skirtingas vykdymo mechanizmas). Lenkijos Karalystėje vadinamoji vienuolynų „reforma“ atlikta pagal caro Aleksandro II 1864 m. spalio 27/lapkričio 8 d. įsaką. Visi numatyti uždaryti vienuolynai Lenkijos Karalystėje, tarp jų ir Seinų (Augustavo) vyskupijoje, buvo uždaryti vienu metu – naktį iš 1864 m. lapkričio 15 į 16 dieną. Vilniaus ir Žemaičių (Telšių) vyskupijose kiekvienas vienuolynas buvo uždaromas atskiru Vilniaus generalgubernatoriaus įsakymu.

PRIEDAS

Lietuvos vienuolijų vienuolių dalyvavimas 1863–1864 m. sukilime

Eil. Nr.	Pavardė, vardas	Vienuolynas ir pareigos	Kaltinimas	Bausmė	Šaltiniai
1	Aleksandrovičius (Alexandrowicz) Marijonas	Vilniaus karmelitų vienuolyno kunigas	Kaltinamas glaudžiais santykiais su sukilimo dalyviais	1866 m. paskirta tremtis į Mogiliavo guberniją. 1867 m. Vilniaus generalgubernatorius tremtį pakeitė pašalinimu iš vienuolyno	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 374a.
2	Babinovskis (Babinowski) Silvestras	Paparčių dominikonų vienuolyno prioras	Areštuotas 1864 m. uždariant Paparčių vienuolyną	Nuteistas 6 metams katargos darbų gamyklose Orenburgo gubernijoje, bet dėl ligos ir amžiaus (70 m.) paliktas tėvynėje ir uždarytas vienuolyne	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 383; Tadeusz Krahel, <i>op. cit.</i> , p. 123; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 240.
3	Banevičius (Baniewicz) Damazas	Vilniaus karmelitų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 383.
4	Beržanskis (Berżański) Gabrielius	Vilniaus bernardinų vienuolyno vienuolis	Priskiriamas prie nepatikimų, nes Vilniaus bernardinai aktyviai dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 378.
5	Beržanskis (Berżański) Jeronimas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno kunigas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1492, l. 12v.
6	Barkovskis (Borkowski) Jonas Petras	Vilniaus Laterano reguliariųjų kanauninkų vienuolyno kunigas	Laikė namuose uždraustą lenkišką knygą „Ruch“	Savaite buvo kalinamas (areštuotas) ir po to išleistas, paskirta policijos priežiūra	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1486, l. 16 ; <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 375a.

7	Bilinskis (Byliński) Leonas (Liudvikas)	Vilniaus karmelitų vienuolyno klerikas	Priklausė Korevos sukilėlių būriui, kuris veikė Trakų apskirtyje	Atimtos bajorų ir dvasininkų luomams priklausančios teisės, paskirta ketveri metai katorgos darbu, konfiskuotas turtas	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 775 (Baudžiamoji byla).
8	Boržimas (Borżym) Pranciškus	Gardino pranciškonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 380
9	Bugaila (Bugajłło) Feliksas	Vilniaus karmelitų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 381.
10	Bugvila (Bugwił) Rufinas (Rapolas)	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno brolis	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1492, l. 12v; <i>ibid.</i> , f. 439, ap. 1, b. 192, l. 63.
11	Buina (Bujno) Eustachijus	Vilniaus pranciškonų vienuolyno kunigas	Įkalbinėjo eiti į sukilimą, lankėsi sukilėlių būryje, priėmė sukilėlių priesaiką	Ištremtas į Tomsko guberniją	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 993 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 375; <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b. 1492, l. 7; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6a.
12	Dargevičius (Dargiewicz) Jonas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno gvardijonas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1486, l. 109.
13	Denisevičius (Denisewicz) Simonas	Vilniaus Laterano reguliarijų kanauninkų vienuolyno kunigas	1863 m. gegužės 14 d. nežinia kur vyko ir prapuolė	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 399a; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6.
14	Dirmeika Gilinas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno klerikas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1486, l. 109.
15	Dombrowskis (Dąbrowski) Augustinas	Tykocino bernardinų vienuolyno brolis	Nenurodyta	–	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 149.
16	Cichačevskis (Cichaczewski) Julijonas	Smalėnų reformatų vienuolyno prioras	Ruošė drabužius sukilėliams	Ištremtas į Sibirą	Andrzej Matusiewicz, <i>op. cit.</i> , p. 71.

17	Falkovskis (Falkowski) Česlovas	Trakų dominikonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d.2, l. 470a.
18	Fialkovskis (Fiałkowski) Rapolas	Vilniaus Laterano reguliariųjų kanauninkų vienuolyno vyresnysis	Areštuotas 1863 05 18. Po daugiau kaip dviejų mėnesių paleistas ir paliktas Vilniaus Šv. Petro ir Povilo parapijos administratoriumi	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 470.
19	Filipavičiaus (Filipowicz) Boleslovas Melanijus	Vilniaus Laterano reguliariųjų kanauninkų vienuolyno kunigas	Priklausė Ostojaus sukilėlių būriui ir turėjo ginklą	Atimtos bajorų ir dvasininkų luomams priklausančios teisės, paskirta dešimt metų katorgos darbų Sibiro tvirtovėse, konfiskuotas visas turtas. Bausmę atliko Tabolsko gubernijoje	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 776 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 470; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6; Tadeusz Krahel, <i>op. cit.</i> , p. 122.
20	Gegužinskis (Giegużyński) Juozapas	Igliaukos marijonų vienuolyno kunigas	Iš sakyklos ragino kovoti ir skaitė sukilimo vadovybės nurodymus. Davė sukilėliams drabužių, pinigų ir maisto	Atimtos dvasininkų luomo teisės ir ištremtas į Tomsko guberniją	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w dziejezi augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 148; Juozas Vaišnora, „1863 metų sukilimas...“, p. 117
21	Gembickis (Gembicki) Liucijus	Vilniaus trinitorių vienuolyno kunigas	Sakė kurstomojo turinio pamokslus ir savo pasisakymuose reiškė priešškas valdžiai mintis, laikė ir kūrė antivyriausybinis tekstus	Metams ir keturiems mėnesiams uždarytas į Šliselburgo tvirtovę ir po to ištremtas į Nižnij Novgorodo guberniją	LVIA, f. 1248, ap. 1, b. 225 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b. 1266 (Kun. L. Gembickio byla); <i>ibid.</i> , b. 1486, l. 77a; <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 390a; MAB, f. 318-9878, l. 21–22; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 251.

22	Gimbutas (Gimbut) Liudvikas	Svyrių karmelitų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 395a.
23	Gimbutas (Gimbut) Silvanas	Dotnuvos bernardinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b.1492, l.70v.
24	Gradovskis (Gradowski) Blažiejus	Dotnuvos bernardinų vienuolyno brolis	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f.438, ap.1, b.1492, l.70v
25	Grinevičius (Hryniewicz) Vincentas	Mirolavo marijonų vienuolyno kunigas	Iš sakyklos ragino kovoti ir priėmė sukilėlių priesaiką	Ištremtas į Sibirą	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 148; Juozas Vaišnora, <i>op. cit.</i> , p. 117; Jonas Totoraitis, MIC, <i>Sūduvos Suvalkijos istorija. Antrasis leidimas</i> , p. 468.
26	Ivaškevičius (Iwaszkiewicz) Grigalius	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno kunigas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1486, l. 177.
27	Jablonovskis Valentinas	Rasnos marijonų vienuolyno kunigas	Areštuotas 1863 m. gegužės 11 d.	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2208, l. 116.
28	Janiševskis (Janiszewski) Vincentas	Tykocino misionierių vienuolyno kunigas	Nenurodyta	Išvyko iš Tykocino	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 149.
29	Jaugelis (Jawgiell) Danielius	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno vienuolis	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1488, l.157v; <i>ibid.</i> , f. 439, ap. 1, b. 192, l. 13v.
30	Jaugelis (Jawgiell) Eustachijus	Dotnuvos bernardinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1488, l. 162.
31	Jezerskis (Jeziarski) Bernardas	Vilniaus trinitorių vienuolyno kunigas	Nenurodyta	Išsiųstas į Vilniaus karmelitų vienuolyną vienuolyno viršininko, vizitatoriaus ir vietos policijos priežiūrai	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 404a.

32	Juknevičius (Juchniewicz) Henrikas	Vilniaus bernardinų vienuolyno klierikas	1863 m. gegužės 22 d. nežinia kur išvyko	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 481; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6
33	Kauševičius (Kawszewicz) Amatas	Dotnuvos bernardinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 23v
34	Kavaliauskas (Kowalewski) Venantijus	Dotnuvos bernardinų vienuolyno kunigas	Palaikė ryšius su sukilėliais, davė sukilėliams maisto produktų ir pinigų	Išstremtas į Tobolsko guberniją	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 909 (Baudžiamoji byla); Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 619; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 260
35	Kercnovskis Jonas	Rasnos marijonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 425a.
36	Kimbaras (Kimbar) Rufinas	Dotnuvos bernardinų vienuolyno kunigas jubiliatas	Dalyvavo sukilime	Nebaustas	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1488, l. 137.
37	Knapinskis (Knapinski) Juzefas	Tykocino misionierių vienuolyno kunigas	Nenurodyta	Baustas	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 149.
38	Kochanskis (Kochański) Vincentas	Trakų dominikonų vienuolyno kunigas, Nedingęs parapijos klebonas	Areštuotas 1863 m. rugpjūčio 27 d. Nenurodyta už ką	Atimtos dvasininkų luomo teisės ir nubaustas 10 metų katargos darbams tvirtovėje. Bausmę atliko Jekaterinoslavlio gubernijoje	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 418; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6a; Tadeusz Krahel, <i>op. cit.</i> , p. 122; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 258.
39	Kodelskis (Kodelski) Augustinas	Paparčių dominikonų vienuolyno kunigas	Dalyvavo sukilime. Areštuotas uždarant Paparčių vienuolyną 1864 m.	Paskirta tremtis į Orenburgo guberniją, bet dėl solidaus amžiaus ir ligos pakeista uždarymu į Vilniaus vienuolyną	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 426; f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 12v; Tadeusz Krahel, <i>op. cit.</i> , p. 124; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 258.
40	Kolesinskis (Kolesiński) Jurgis (buvo pasivadinęs Jonu Petrausku)	Marijampolės marijonų vienuolyno kunigas	Sukilėlių būrio kapelionas	Išstremtas į Tabolsko guberniją	Juozas Vaišnora, <i>op. cit.</i> , p. 118; Jonas Totoraitis, <i>Sūduvos Suvalkijos istorija. Antrasis leidimas</i> , p. 469.

41	Kozlovskis (Kazlauskas) Kazimieras	Trakų dominikonų vienuolyno kunigas	Areštuotas 1863 m. rugsėjo 8 d. Kaltinamas bendradarbiavimu (pagalba) išlaisvinant rekrūtus Trakų apskrityje	Paskirta policijos priežiūra ir uždrausta skirti valdyti parapiją	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 417; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6a.
42	Kozlovskis (Kozłowski) Romanas	Slanimo bernardinų vienuolyno kunigas, Postavų parapijos administratorius	Dalyvavo sukilime	Vilniaus generalgubernatoriaus sprendimu išsiųstas į Troškūnų vienuolyną (vienuolyno viršininko, vizitatoriaus ir vietos policijos priežiūrai), bet vėliau paliktas Vilniaus karmelitų vienuolyne	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 421.
43	Krinskis (Kryński) Petras	Rasnos marijonų vienuolyno vyresnysis	Saugojo (laikė) antspaudą su lenkišku ereliu ir davė melagingus parodymus	Paskirta tremtis į Tabolsko guberniją, bet po apeliacijos tremties nuosprendis panaikintas	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 1077 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 12; <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 418a.
44	Kšipkovskis (Krzypkowski) Pavelas	Tykocino misionierių vienuolyno kunigas	Laikė savo arklidėje lenkų žandaro Stypulkovskio arklius	Baustas	APB, NWOL, sygn. 4, 1.51a; Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 149
45	Kulvietis (Kulwieć) Motiejus Ambraziejus	Kauno augustinų vienuolyno klierikas	Įtariamas, kad dalyvavo sukilime, nes davė savo pasą (bilietą) kitam asmeniui	Ištremtas į Kostromos guberniją	LVIA, f. 1248, ap. 1, b. 11; <i>ibid.</i> , f. 439, ap. 19, b. 11; GARF, f. 109, 1 eksp., ap. 38, 1863, b. 23, d. 761, l. 1; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 262.
46	Lapinskis (Łapiński) Laurynas	Trakų dominikonų vienuolyno kunigas	Būdamas Jevjos (Jewja) parapijos administratoriumi, rinko neteisėtus pinigų rinkliavas iš valstiečių bažnyčios naudai	Nubaustas 200 rb bauda ir uždrausta eiti klebono arba vikaro pareigas. Vilniaus gubernatoriaus žodiniu leidimu leista gyventi prie Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčios be pareigų.	LVIA, f. 604, ap. 5, b. 329, 1.6a; <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 430a.

47	Liseckis Dominykas	Vilniaus bernardinų vienuolyno vienuolis	Sukėlė įtarimų dėl savo išvykų po Vilniaus guberniją rinkti lėšų Vilniaus bernardinų vienuolynui. Tačiau tyrimo metu nieko įtartino nenustatyta	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 49a.
48	Lokickis (Łokicki) Jonas	Mirosłavo marijonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	Baustas	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 148
49	Lukoševičius (Łukaszewicz) Bazilijus	Trakų dominikonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	Paskirta tremtis į Tomsko guberniją, bet dėl solidaus amžiaus ir ligos pakeista uždarymu į vienuolyną Vilniuje	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 430; Tadeusz Krahel, <i>op. cit.</i> , p. 124
50	Lukoševičius (Łukaszewicz) Romualdas	Vilniaus bernardinų vienuolyno kunigas	Įtartas, kad palaike ryšius su sukilimo dalyviais	Atiduotas vienuolyno vyresniojo priežiūrai	LVIA, f. 378, PS, 1864, b. 527 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 53a; <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 431
51	Maciutovičius (Maciutowicz) Antanas	Slanimo bernardinų vienuolyno kunigas	Areštuotas už laikymą kurstomojo turinio pamokslo	Paskirta 75 rb sidabru bauda	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 1149 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 438, ap.1, b.1487, l. 95; <i>ibid.</i> , f. 694, ap.1, b. 2173, d. 2, l. 440.
52	Mangėla (Mongiało) Gelazijus	Kauno augustinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo patriotinėse manifesta- cijose	Kalėjo Vilniaus citadelėje, Troškūnų ir Kretingos bernardinų vienuolynuose, paskui paleistas	Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 587
53	Matanovičius (Matanowicz) Brokardas	Vilniaus karmelitų vienuolyno kunigas	Areštuotas 1863 m. rugpjūčio mėn.	Atimtos dvasininkų luomo teisės ir išstremtas į Tabolską	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 434; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 270.
54	Mažeika (Możejko) Tomas	Dotnuvos bernardinų vienuolyno brolis	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 61.

55	Miuleris (Müller) Klemensas	Svyrių karmelitų vienuolyno kunigas, Žoludės parapijos administrato-rius	Areštuotas 1863 m. vasario 2 d.	Atimtos dvasininko teisės ir ištremtas į Sibirą	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 433; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6a; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 270.
56	Milosnickis (Miłośnicki) Hiacintas (Jackus)	Palėvenės dominikonų vienuolyno kunigas	Įkalbinėjo Palėvenės miestelio valstietį Polikarpą Kubilickį stoti į sukilėlių būrį ir patarinėjo vietos gyventojams neimti valdžios dalijamų kryželių	Paskirta tremtis į Tomsko guberniją. Mirė 1867 m. Kauno kalėjime	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 1706 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 63v; Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 587, 627; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 268.
57	Mistkovskis (Mystkowski) Petras	Tykocino misionierių vienuolyno kunigas, seminarijos profesorius	Buvo Augustavo vaivadijos sukilėlių vyriausiasis kapelionas	Išvyko į Varšuvą ir išvengė arešto	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w diesezji augustowskiej czyli sejneńskieje a powstania...“, p. 153.
58	Mokšeckis (Mokrzecki) Pilypas	Žemaičių Kalvarijos dominikonų vienuolyno kunigas	Perskaitė sukilėlių atsišaukimą lenkų kalba 1863 m. balandžio 21 d. Žemaičių Kalvarijos bažnyčioje	Atimtos dvasininkų luomo teisės ir penkiolikai metų ištremtas katargos darbams gamyklose (в заводax). Bausmę atliko Tunkoje	LVIA, f. 494, ap. 1, b. 65 (Baudžiamoji byla); Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 593
59	Montvidas Antanas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno klierikas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 94a.
60	Narkevičius Zakarijus	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno klierikas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 115a.
61	Novickis (Nowicki) Adrianas	Vilniaus bernardinų vienuolyno diakonas	Prisaikdino asmenis, stojančius į sukilėlių būrius	Atimtos diakono teisės ir ištremtas į Sibirą. Bausmę atliko Tunkoje	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 107; <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 441; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 271.
62	Novickis (Nowicki) Agatas	Dotnuvos bernardinų vienuolyno brolis	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 118a.

63	Orlovskis (Orłowski) Mykolas	Gardino pranciškonų vienuolyno vyresnysis	Gardino gubernatorius apibūdino kaip nepatikimą	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 444a.
64	Osmolskis Karolis	Rasnos marijonų vienuolyno kunigas		Už savavališką išvykimą nubaustas 25 rb sidabru bauda	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 107.
65	Petranavičius (Petronowicz) Pranciškus	Dotnuvos bernardinų vienuolyno brolis	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 110.
66	Petravičius (Piotrowicz) Andriejus	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno gvardijonas	Palaikė ryšius su sukilėliais ir nesulaikė vieno sukilėlio, atnešusio jam kurstomojo pobūdžio proklamaciją	Ištremtas į Tunką	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 168; Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 589.
67	Prakapavičius (Prokopowicz) Fortūnatas Ferdinandas	Dotnuvos bernardinų vienuolyno gvardijonas	Palaikė ryšius su maištininkais ir rėmė juos maisto produktais ir pinigais	Ištremtas į Tobolsko guberniją	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 909 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b. 1490, l. 110; Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 589; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 276.
68	Račkauskas (Raczkowski) Teofilis	Raseinių dominikonų vienuolyno kunigas	Buvo sukilėlių būryje	1863 m. sušaudytas Kaune	Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 589; Lietuvos enciklopedija, t. 24, p. 326; Kostas R. Jurgėla, <i>op. cit.</i> , p. 635.
69	Reichenbachas (Reichenbach) Jurgis	Dotnuvos bernardinų vienuolyno kunigas	Palaikė ryšius su sukilėliais	Ištremtas į Tunką	Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 589, 619; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 278
70	Rudzevičius (Rudzewicz) Stanislovas	Mirolavo marijonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	Baustas	Witold Jemielity, „Duchowieństwo w dżeszejji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“, p. 148.
71	Ruseckis (Rusecki) Zefirinas	Paparčių dominikonų vienuolyno kunigas	Už dalyvavimą sukilime. Areštuotas 1864 m. rugsėjo mėn. krečiant ir uždarant Paparčių vienuolyną	Atimos dvasininko teisės ir nuteistas katorgai 6 metams. Bausmę atliko Tabolsko ir Jekaterinoslavlio gubernijose	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 194a ; <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 453a; Tadeusz Krahel, <i>op. cit.</i> , p. 122–123; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 280.

72	Rudnickis Ignotas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno kunigas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1487, l. 194a.
73	Ržekonskis (Ržekoński) Adrijanas	Vilniaus pranciškonų vienuolyno diakonas	Suimtas 1863 m. rugpjūčio 4 d.	–	LVIA, f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6a.
74	Savickis (Sawicki) Benediktas	Vilniaus pranciškonų vienuolyno kunigas	Įtartas, kad pasakė antivyriaus- ybinį pamokslą	Pritrūkus įrodymų paleistas iš arešto ir atiduotas dvasinės vyresnybės priežiūrai	LVIA, f. 378, PS, 1864, b. 443; <i>ibid.</i> , f. 694, ap.1, b. 2173, d. 2, l. 458; <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b.1488, l. 24a; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 6a.
75	Senkus (Sękowski) Vincentas	Marijampolės marijonų vienuolyno vienuolis (studijavo Varšuvos dvasinėje akademijoje)	Dalyvavo patriotinėse manifesta- cijose	–	Paweł Kubicki, <i>op. cit.</i> , cz. 1, t. 3, p. 714.
76	Sirvydas (Sirwyd) Anupras	Kunigas iš nenustatyto marijonų vienuolyno, Vosyliškių parapijos (Vilniaus vyskupija) klebonas	Bažnyčioje perskaitė Tautinį manifestą	Nuteistas 12 metų katorgos darbams kasyklose Tambovo gubernijoje	Jan Kosmowski MIC, <i>Marianie w latach 1787– 1864...</i> , p. 259; Tadeusz Kraheil, <i>op. cit.</i> , p. 122.
77	Skaržinskis (Skarżyński) Gerardas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 439, ap. 1, b. 192, l. 148v.
78	Stankevičius Juozapas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno klerikas	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 439, ap. 1, b. 192, l. 153v.
79	Stanskis (Stanski) Motiejus	Kauno augustinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo patriotinėse manifesta- cijose	Kalėjo Vilniaus citadelėje, Tytuvėnų bernardinų vienuolyne	Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai...</i> , p. 593.
80	Starkauskas (Starkowski) Baltramiejus	Marijampolės marijonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	Baustas	Witold Jemielity, <i>„Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania...“</i> , p. 149.

81	Stasionis (Stasionis) Mykolas,	Tykocino kunigų seminarijos profesorius	Priėmė sukilėlių priesaiką, ragino žmones jungtis prie sukilimo, sakė patriotinius pamokslus	Seinų vyskupijos administratoriaus paprašytas 1863 m. sausio mėn. išvyko iš Tykocino	Witold Jemielity, „Księża diecezji augustowskiej, czyli sejneńskiej, ukarani za udział w powstaniu styczniowym...“, p. 118.
82	Steckevičius (Steckiewicz) Petras	Gardino pranciškonų vienuolyno kunigas	Kaltinamas kurstomojo turinio pamokslų kūriniu	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 462.
83	Strupinskis (Strupiński) Andriejus	Igliaukos marijonų vienuolyno kunigas	Buvo įtariamas	Išvyko į JAV	Juozas Vaišnora, <i>op. cit.</i> , p. 120; Jonas Totoraitis, <i>Sūduvos Suvalkijos istorija. Antrasis leidimas</i> , p. 469
84	Sčedzinskis (Strzedziński) Augustinas vienuolyno prioras	Kauno augustinų vienuolyno prioras	Dalyvavo patriotinėse manifestacijose	Paskirta tremtis į Petrozavodską, bet vėliau atšaukta	Vytautas Merkys, <i>Motiejus Valančius..</i> , p. 459–461
85	Svenckis (Święcki) Mykolas	Rasnos marijonų vienuolyno kunigas	Kratos metu rastas atsišaukimas „Bracia Rodacy“	Ištremtas į Tabolsko guberniją	LVIA, f. 1248, ap. 2, b. 1077 (Baudžiamoji byla); <i>ibid.</i> , f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 459a; <i>ibid.</i> , f. 438, ap. 1, b. 1491, l. 3.
86	Svolkenis (Swolkien) Mikalojus	Kauno augustinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo patriotinėse manifestacijose	Kalėjo Vilniaus citadelėje, po to uždarytas Dotnuvos vienuolyne, 1864 ištremtas į Tomsko guberniją	GARF, f. 109, 1 eksp., ap. 39, 1864, b. 277 (Kun. Mikalojaus Svolkenio byla, 1864–1879); Motiejus Valančius, <i>Namų užrašai..</i> , p. 593; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 284
87	Šalaševičius (Szałasewicz) Simonas	Marijampolės marijonų vienuolyno vienuolis (studijavo Varšuvos dvasinėje akademijoje)	Dalyvavo patriotinėse manifestacijose	–	Paweł Kubicki, <i>op. cit.</i> , cz. 1, t. 3, p. 714.
88	Tarvidas (Tarwid) Leonardas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno kunigas	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1488, l. 55v.
89	Tiškovskis (Tyszkowski) Euzebijus	Dotnuvos bernardinų vienuolyno kunigas	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1491, l. 41.

90	Vainiušas (Wojniusz) Feliksas	Gardino pranciškonų vienuolyno kunigas, Katros koplyčios kapelionas	Areštuotas 1863 m. liepos 3 d. ir išsiųstas į Gardiną. Nenurodytas konkretus kaltinimas	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 385a; <i>ibid.</i> , f. 604, ap. 5, b. 329, l. 7.
91	Vaisieta (Wojsiat) Bonaventūra	Vilniaus pranciškonų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 389a.
92	Vambutas Feliksas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno brolis	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1486, l. 73a.
93	Varanavičius (Woronowicz) Euzebijus	Vilniaus pranciškonų vienuolyno vyresnysis	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 384a.
94	Velavičius (Wielowicz) Pranciškus	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno brolis	Palaikė ryšius su sukilėliais	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1486, l. 73a.
95	Vobolevičius (Wobolewicz) Teodoras	Vilniaus Laterano reguliariųjų kanauninkų vienuolyno kunigas	Nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 388.
96	Zavadzkis (Zawadzki) Vaclovas	Vilniaus trinitorių vienuolyno kunigas	Areštuotas 1865 m. spalio 18 d. Už ką nenurodyta	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 409.
97	Zdzitoveckis (Zdzitowiecki) Benediktas	Astravo dominikonų vienuolyno kunigas	Nenurodoma	–	LVIA, f. 694, ap. 1, b. 2173, d. 2, l. 411.
98	Žeimavičius (Żejmowicz) Jonas	Tytuvėnų bernardinų vienuolyno brolis	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 439, ap. 1, b. 192, l. 159.
99	Žilevičius (Żylewicz) Liudvikas	Dotnuvos bernardinų vienuolyno brolis	Dalyvavo sukilime	–	LVIA, f. 438, ap. 1, b. 1486, l. 147
100	Žilinskis (Żyliński) Jonas	Igliaukos marjonų vienuolyno vienuolis	Priėmė sukilėlių priesaiką	Ištremtas į Kostromos guberniją	GARE, f. 109, 1 eksp., ap. 39, 1864, b. 426 (Kun. Jono Žilinskio byla, 1864–1875); Juozas Vaišnora, <i>op. cit.</i> , p. 121; Marian Radwan, <i>op. cit.</i> , p. 297.

THE PARTICIPATION OF LITHUANIA'S MONASTERIES IN THE 1863 UPRISING

Algimantas Katilius

Summary

At the beginning of 1863 twelve orders of monks and nine orders of nuns were active in the Dioceses of Vilnius, Žemaičiai (Telšiai), and Seinai (Augustavas). In these three dioceses there were a total of 31 monasteries for men and 19 convents. It has been determined that in the uprising of 1863–1864 and the patriotic manifestations of 1861–1862 a total of 100 male monks participated. This represents 21% of the 471 total number of male monks on the eve of the uprising in Lithuania. I was able to find only a little data about the participation of female convents in the uprising.

Representatives from a majority of the male monasteries participated in the uprising. Institutions of the authorities of the Russian empire pressed charges against more than half of the monks in the monasteries or suspected that the monks had been involved in the uprising. However, there were also monasteries in which there were no suspicions of participation in the uprising. Due to the shortage of sources or their lack of reliability it was not an easy task to determine how and in what way every monk had personally been involved in the uprising. One can state that only several monks were members of uprising bands. The most frequent forms of participation, just as by the diocesan clergy, was the proclamation of the National Manifesto, an invitation to participate in the uprising, the collection of money or other treasures, nursing the wounded, accepting oaths from uprising participants, blessing them, serving as chaplains for uprising bands, spiritual services to the insurrectionists. One monk was sentenced to death for participating in the uprising. According to collected data 30 monks were sentenced to exile or forced labor. The remaining received smaller punishments.